

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Felső-Sebes-Körös (HUHN20004) különleges természetmegőrzési terület fenntartási terve

2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

E-BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Müller Zoltán

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Mizsei Edvárd

Csipkés Roland

Dr. Gulyás Gergely

Hődör István

Sallai R. Benedek

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai.....	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védeltségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	9
3. Kezelési feladatok meghatározása	10
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	10
3.2. Kezelési javaslatok	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	16
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	16
3.2.4. Kutatás, monitorozás	16
3.2.5. Mellékletek	17
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	17
3.3.1. Agrártámogatások.....	17
3.3.2. Pályázatok.....	19
3.3.3. Egyéb.....	19
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	19
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	19
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	21
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	21
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	23
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	24
1.1. Környezeti adottságok.....	24
1.1.1. Éghajlati adottságok	24
1.1.2. Vízirajzi adottságok	24
1.1.3. Talajtani adottságok	25
1.2. Természeti adottságok.....	25
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	27
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	27
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	27
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	39
1.3. Területhasználat	40
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	40
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	40
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	40
2. Felhasznált irodalom	43
3. Térképek.....	44

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Felső-Sebes-Körös különleges természetmegőrzési terület (KTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20004
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	517,33 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

A területen nincs jelölő élőhely.

1.4.2. Jelölő fajok

- Törpecsík (*Sabanejewia aurata*)
- Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- Német bucó (*Zingel streber*)
- Vágó csík (*Cobitis taenia*)
- Széles durbins (*Gymnocephalus baloni*)
- Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- Balin (*Aspius aspius*)
- Erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*)
- Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Komádi, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog
Békés megye: Biharugra, Körösnagyharsány, Körösújfalú, Vésztő

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó (78%) övezetének része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Elfogadott, érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre nincs, illetve korábban nem készült.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010. (IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről
- Komádi város képviselőtestületének 1/2007 (I.26.) ÖKR. számú rendelete Komádi város Szabályozási tervéről és Helyi Építési Szabályzata
- Békés Megye Önkormányzatának 15/2005. (X.7.) KT számú rendelete Békés megye területrendezési tervéről
- Vésztő város Önkormányzata képviselő-testületének 31/2004 (IX.28.) számú rendelete Vésztő város helyi építési szabályzatáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési területen üzemtervezett erdő nem található.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)
- I/7. Békési apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Körösmenti Vadásztársaság, Körösszegapáti (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905510-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Bihar Népe Vadásztársaság, Komádi (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-905410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Körösnyárharsányi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 04-956310-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Békés Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Biharugrai Földtulajdonosi Vadászati Társulat (vadgazdálkodási egység kódszáma: 04-951610-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Békés Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Körösújfalui Földtulajdonosi Vadászati Egyesület (vadgazdálkodási egység kódszáma: 04-951420-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Békés Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Sebes-Körös (Vízterékód: 00086). 2011. január 1-től 2015. december 31-ig. (jogosult: Körösi Halász Szövetkezet)

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Sebes-Körös alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – Elfogadás dátuma: 2010.08.01.

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a tervezési területre nem vonatkozik.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=közepes, L=kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	M	15	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): A vízfolyásokkal közvetlenül érintkező mezőgazdasági területekről bekerülő diffúz szennyezések
J02.02	hordalékkotrás	M	15	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>):Vízkárelhárítási célból a mederben végzett mederbiztosítási, iszapolási, kotrási munkák.
J02.06.01	felszíni vízkivétel mezőgazdasági célra	M	15	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): Sebes-Körösből történő vízkivétel (pl. a biharugrai és begécsi halastavak vízpótlása) is hatással van a Sebes-Körös vízháztartási viszonyaira
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.02	hordalékkotrás	M	15	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>): csökkenti a faj állományát
K01.02	eliszapolódás, feliszapolódás	M	10	halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>): az eliszapolódás csökkenti a megfelelő aljzat kiterjedését, így csökkenhet az állomány nagyság
M0102.	aszály és csapadékmennyiség csökkenése	M	15	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>): az aszály a vízmennyiség csökkenésén keresztül negatívan hat a fajra, csökkenti az életterét.
Kód	Kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.05.04	víztározók	M	15	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): A vízgyűjtő határon túli részén nagy számban jelenlévő tározók vízviszatarítása, valamint a tározók természetvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó üzemeltetése.
XO	államhatáron kívülről érkező veszélyek és hatások	M	15	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): a határon túlról érkező, felszíni, ipari eredetű szennyezések hatásai negatívak

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Felső-Sebes-Körös különleges természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő állatfajok állományának csökkenésének megállítása és állapotuk javítása a vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A célok elérését a Sebes-Körös-meder jelenlegi állapotának megőrzése, esetleges javítása, a jó ökológiai és kémiai állapot elérése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv. Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

Az élet- és vagyonbiztonságot figyelembe véve a meder speciális élőhelytípust jelentő elemeinek (palajok, zátonyok, szakadópartok,) illetve a vízparti zonáció (partél – bokorfüzes – ligeterdő) megőrzése a jelölő fajok élő- és szaporodóhelyének biztosítása céljából. A meder és a parti vegetáció jelenleginél kíméletesebb kezelése-fenntartása (kotrások, vízínövényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának stb. visszaszorítása);

A folyószakasznak a jelölő folyóvízi fajok (hal, rovar, puhatestű) ökológiai igényeinek megfelelő állapotban való megőrzése, a folyó, mint élőhely védelme az áramlási viszonyok megváltoztatásával, mederduzzasztással, nagymértékű mederalakításokkal, esetleges jövőbeni kanyarátvágással járó átalakításokkal szemben.

A folyó vízminőségének stabil jó szinten tartása érdekében államközi egyeztetés javasolt az érintett Zöld Hatóságok (Debrecen /TIKÖTEVIFE, Oradea /Ag. Prot. Med. Bihor/) együttműködésével

3.2.1.2. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése

hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Felső-Sebes-Körös Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 4 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: kaszálórétek és mocsárrét jellegű gyepek, valamint zavart üde és száraz gyepek a hullámtéren a töltésláb előterétől a mentett oldali töltéslábig. Továbbá ide tartoznak a földutak, közutak, hidak, műtárgyak, átereszek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A kezelési egységbe tartozó gyepek és a hozzájuk kapcsolódó élőhelyfragmentumok esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait kell követni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Táracsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).

- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni (GY80).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szerv munkatársát. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat nem adunk meg.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem szükséges. A kezelési egység területének rovására történő erdőtelepítés nem kívánatos.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok számos védett madárfajnak nyújtanak fészkelőhelyet.

A kaszálás igényét – annak időpontjától függetlenül – a gazdálkodónak be kell jelenteni a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnál a földön fészkelő madárfajok védelme érdekében. A kaszálás során a madárvédelmi szempontokat figyelembe véve a parcella vagy fogás közepétől a szélek felé haladva javasoljuk végezni (kiszorító kaszálás), 10 cm-es fűtarló biztosításával.

A vízügyi igazgatóság által kezelt ingatlanokon (rézsú, korona, töltéslábak és előtér) bevett kezelési mód a kaszálás, melyet fészkelési időszakban is folytatnak. A fészkelési időszakban alkalmazott kiszorító kaszálás során a gyeptípusban fészkelő fajok egyedei még időben el tudnak menekülni, illetőleg a 10 cm-es fűtarló a fogásban rendszerben megbúvó madarak túlnyomó többségének sértetlenségét is biztosítja. A fentiekben megadott módon végzett kaszálással kezelt gyepekben nagyságrendekkel kisebb a kaszálás miatti elhullás, mint a hagyományos módon végzeteknél (Viszló, 2007).

KE-2 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Sebes-Körös folyó víztere és a parti vegetáció (őshonos és tájidegen fafajú facsoportokkal, fasorokkal), üde gyepekkel a töltések előteréig. Üzemtervezett erdők nincsenek a területen.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényses-borókás száraz cserjések (P2b), folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).
- Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható. (E79)

Magyarázat az önkéntesen vállalható előírásokhoz: az erdős előírásorokat a vízfolyásokat kísérő fa- és cserjesorokra adtuk meg. Indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok állandó fenntartása, legalább az egyik parton („ökológiai oldal”).

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a 3.2.1.1 „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” fejezetben adjuk meg. Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakításának lehetőségének vizsgálatát javasoljuk.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg faállománnyal borított terület kis részben tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. További indoklás a 3.2.1.3 „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” fejezetben található.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan egy és két éves szántóföldi kultúrák, amelyek művelésből kivett területeket (udvar, csatorna, stb.) érintenek.

(2) Érintettség vizsgálata

- Élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52) (Magyarázat: lásd az „élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a jelenleg szántóként funkcionáló területek rét/legelő funkcióban történő hasznosítását visszagyepesítéssel. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek, különösen a KE-1 egységgel érintkező élőhelyeken (természetközeli gyepek és hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfoltok).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántó hasznosítású területek igen kis kiterjedésűek és természetközeli gyepterületekhez kapcsolódva vannak jelen, ezért a művelési ág rét/legelő funkcióban történő hasznosítása révén, a spontán gyepesedés elősegítésével az említett élőhelyek kiterjedése növelhető lenne. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges a szántókon a javasolt korlátozások betartása az állapotromlás megakadályozása érdekében.

3.2.1.1. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

A vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok a Sebes-Körösre vonatkoznak, amely a **KE-2** kezelési egységet alkotja.

Partkezelés: A kisvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének nagyobb részében cserjés-fás szegélyvegetáció található. Ez a szegélyvegetáció több szakaszon ligetes jellegű, idős őshonos fákkal, főként füzekkel. A szegélyvegetáció meghagyása kívánatos, legalább az egyik oldalon („ökológiai oldal”).

Víz kivétel: Abban az esetben, ha az engedéllyel rendelkező vízkivételek mindegyike kihasználja a teljes engedélyezett vízkivételi volumenét, ill. ezek a vízkivételek nagyrészt nyári kisvízes időszakokra esnek, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében szükséges az ökológiai vízigény meghatározása.

Haltelepítés: A Sebes-Körös víztest horgászati hasznosítás alatt álló víztest. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy a természetes mederfejlődési folyamatoknak teret adó mederszakaszok a folyó mely szakaszán alakíthatók ki, akár rövid szakaszokon is.

Kezelési javaslatok indoklása:

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növdős fák gyökérzete belelóg a kisvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási guildbe tartozó halfajok számára az ikrázásra. A fitofil szaporodási guildbe tartozó fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is.

Víz kivétel: Mivel az öntözővízigény általában egybe esik a folyók kisvízes időszakával, ezért az engedélyekben szereplő vízkivételi volumenek maximális kihasználása esetén előfordulhat, hogy az érintett Berettyó-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a szennyvízbevezetések aktuális fajlagos terhelésének növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti a reofil jelölő halfajok környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva

kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: A természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok beindulásának eredményeként megindul a kanyarulatfejlődés, az érintett szakaszon a mederkeresztshelvény aszimmetriájának mértéke növekszik. A folyamat eredményeként várhatóan a homorú parton megjelennek erodált szakadópartok és a domború part mentén az erodált partfalból származó mederanyag akkumulációjának eredményeként palajok alakulhatnak ki. Az érintett szakaszok keresztshelvényeiben az áramlási viszonyok heterogénebbé válnak.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

A **KE-2** egység esetében az élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a 3.2.1.1. „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” fejezetben is megadjuk. Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakításának lehetőségének vizsgálatát javasoljuk, mivel a annak eredményeként nő a természetes mederfejlődési folyamatokkal érintett mederszakasz élőhelyi heterogenitása. A változatosabb élőhelykínálat változatosabb életközösség kialakulására ad lehetőséget.

A **KE-3** egység esetében javasoljuk a jelenleg szántóként funkcionáló területek rét/legelő funkcióban történő hasznosítását visszagyepesítéssel. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek, különösen a KE-1 egységgel érintkező élőhelyeken (természetközeli gyepes és hozzájuk kapcsolódó egyéb élőhelyfoltok).

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen monitorozás nem zajlik.

A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10 évente.

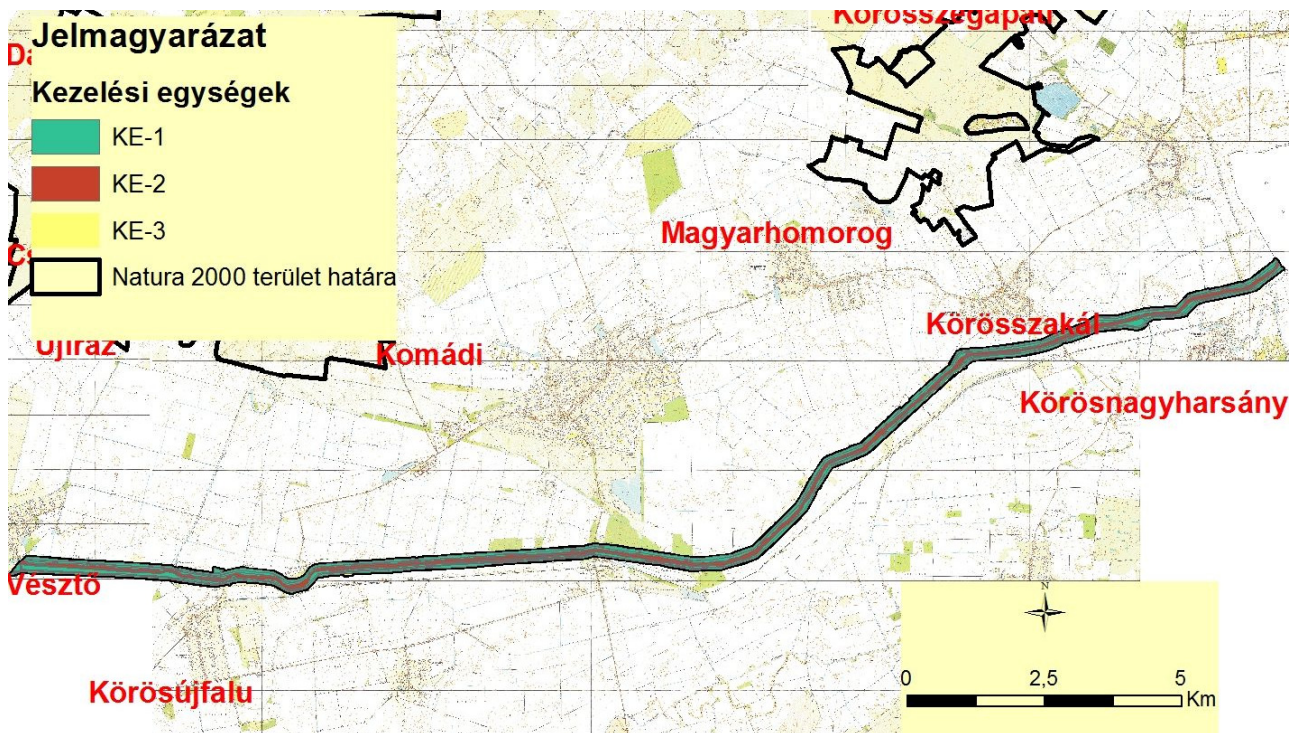
A jelölő halfajok monitorozása NBmR módszertan szerint javasolt, 5 évente.

Ugyancsak NBmR módszertan szerint végezhető a jelölő vízi makrogerinctelen-fajok monitorozása, 5 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Felső-Sebes-Körös (HUHN20004) különleges természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület legnagyobb részben a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság tulajdonában van.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A Felső-Sebes-Körös különleges természetmegőrzési területen a Felső-Sebes-Körös dominál, így a tervezési területen egyáltalán nem, vagy csak nagyon korlátozottan vehetőek igénybe a különböző agrártámogatások.

Amennyiben igénybe veszik, abban az esetben a területen gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepök természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Felső-Sebes-Körös fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervkészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen interjúk készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Komádi, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Biharugra,

Körösnyágharsány, Körösújfalú, Vésztő).

2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek a projekt honlapján (<http://natura2000.nimfea.hu/20004.htm>).
3. A tervkészítés előzetes tájékoztatója előtt telefonos, postai és e-mailben kapcsolattfelvétel történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, gazdálkodókkal, a működési terület szerint illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság, Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailben keresztül és postai úton jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv első változatának megvitatása:

1. Fórum (2014. augusztus 26. Magyarhomorog, résztvevők száma: 13 fő): A fent részletezett tájékoztató lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosságszám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdász, a helyi gazdaszövetkezet és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.

2. Terepbejárás (2014. augusztus 26. Magyarhomorog, résztvevők száma: 3 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a KTT természetvédelmi őr vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt honlapján, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20004.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a terv második változatába.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a KTT kijelölésének

céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Felső-Sebes-Körös gyepes Natura 2000 területtel érintett települések (Komádi, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Biharugra, Körösnagyharsány, Körösújfalú, Vésztő) képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók,
3. a KTT területén működő vadásztársaságok (Körösmenti Vadásztársaság, Bihar Népe Vadásztársaság, Körösnagyharsányi Vadásztársaság, Biharugrai Földtulajdonosi Vadászati Társulat, Körösújfalui Földtulajdonosi Vadászati Egyesület) képviselői,
4. falugazdászok,
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság
7. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
11. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kapnak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kapnak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

A fenntartási tervvel kapcsolatban mindössze a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (HNPI) formált véleményt.

Előbbiek kérést fogalmaztak meg, miszerint a vízfolyás mentén található cserjés-fás vegetáció legalább részleges megőrzésére szolgáló javaslatok kerüljenek ki a tervből, mivel az elsődleges cél a nagyvízi meder kezelési szempontjainak érvényesítése. Véleményünk szerint a javaslatok meghagyhatók, nem kötelező érvényűek, de a jövőben támogatási rendszerbe illeszthetők.

A HNPI ügyfélként a fenntartási terv készítésében aktívan közreműködött és a kezelési javaslatok kialakításában vett részt.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A tervezési terület a Kis-Sárrét és a Körösmenti-sík kistájához tartozik.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A tervezési terület a meleg, mérsékelt száraz, forró nyarú éghajlati körzethez tartozik. Éghajlatában jól kimutatható az Erdélyi-szigethegység hatása, ami a csapadék kelet felé való növekedésében nyilvánul meg.

Az érintett terület időjárása változatos, a szélsőségekre hajlamos. Gyakoriak az évszakos átlagoktól erősen eltérő jelenségek, ezért a hosszú távú meteorológiai előrejelzések bizonytalansága nagy.

A csapadék éves mennyisége tág határok, 330-1000 mm között változhat, területi átlagban 380-840 mm, jellemzően 600 mm körüli, nyugatról kelet felé kissé növekvő eloszlású.

Gyakoriak a hosszan tartó csapadékszegény időszakok. A nagy csapadékot hozó időjárási helyzetek esetenként néhány napos időközzel megismétlődhetnek.

Tartós hótakaró december közepe és március közepe között bármikor kialakulhat, de ritkán marad meg folyamatosan, általában elolvad, majd újraképződik. A havas napok száma ritkán több

30-nál. A lehulló hó vastagsága általában nem haladja meg a 30 centimétert, de előfordult már 60 cm körüli hóvastagság is. Az éves középhőmérséklet +10 °C körül alakul. Az éven belüli, és a napon belüli lehetséges hőingás is igen szélsőséges. Az éves minimum hőmérséklet ritkán közelíti meg a -30°C-ot, jellemzően csak néhány napon száll -20°C alá, vagy közelébe. A hőségnapok gyakran tartós periódusokba csoportosulnak, ezért a terület nagy része aszályveszélyeztetett.

A napsütéses órák száma sokévi átlagban 1970 óra körüli. Az uralkodó szélirány ÉK, második helyen a DNY áll. A szél általában mérsékelt, tartós viharos erejű, talajelhordásra képes szél ritkán fordul elő.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A vízrendszer mai képe a XVIII-XX. századi folyószabályozások, vízrendezések során alakult ki.

A régi vízfolyások medrei természetes körülmények között jellemzően nem voltak folytonosak és elkülöníthetőek. Állóvizek, mocsarak, lápok, erek és folyóágak bonyolult és folyamatosan változó szövevénye jellemezte a táj vízrajzi képét. Az egykori Kis-Sárrét mocsárvidéke ma rossz lefolyású alacsonyártéri síkság.

A vizek kis vízszintváltozás hatására is hatalmas utakat tettek meg, hol lerakva hordalékukat, hol áttörve a korábban lerakott akadályokat, új mederszakaszt formálva maguknak.

A kis terepszint-különbségekkel összefüggésben a vizek szabad kiáradás esetén hatalmas területeket önthetnek el, s saját hordalékukból, valamint a helyben talált, vagy elsodort anyagokból övgátakat, lefolyást gátló akadályokat létesítve egyes területeken tartósan megmaradhatnak, vagy egyes területek feltöltése, kiemelkedése után más helyeken utat találva vízszegény területeket hozhatnak létre. Elég például egy akadályon feltorlódnó jégtömeg időleges vízvisszatartó hatása ahhoz, hogy az összegyűlt víztömeg rövid idő alatt új medret vágjon magának, s gyökeresen átalakítsa a táj egyik meghatározó alapelemét, a vízrendszert.

A táj vízrajzi képét másodlagos, emberi beavatkozásokkal átalakított tájformák jellemzik. Ebben a vízfolyások folytonosak, a káros víztöbbletek kialakulása ellen védelmi rendszerekkel övezettek, védelmi tervekkel, üzemrenddel is szabályozottak. A mocsarak és lápok meghatározó, esetenként védelmet nyújtó, de veszélyeket is hordozó táji elemből kisméretű, védendő táji elemmé

zsugorodtak, vagy teljesen eltűntek. A káros vízhiányok elkerülése céljából vízpótló és vízvisszatartó rendszerek üzemelnek. Ezek segítségével öntözőrendszerek, halastavak, erdők kapnak gazdaságosan felhasználható vizet. A felszíni vizek ipari célú felhasználása a gazdasági visszaeséssel összefüggésben erősen lecsökkent, de létesítményei nyomokban még megvannak.

A vizek állapotát vízminőségi oldalról veszélyeztető anyagok felszíni és felszín alatti vizekből való kizárására, az ilyen tartalmú vizek tárolására, tisztítására, szabályozott levezetésére létesítményrendszerek készültek és üzemelnek.

Az alegység területén lévő vízterek nagy része vízgazdálkodási, illetve vízkár-elhárítási létesítmények üzemeltetésével szabályozott vízforgalmú. Jellemző, és a vízi, víz közeli életterek fennmaradását nagymértékben segítő létesítmények a duzzasztóművek. Az alegység területén a Sebes-Körös alsó 13,7 km-es szakaszára a Hármaskörösön üzemelő Békésszentandrás duzzasztómű, a 13,7 fkm felett kb. a 25 fkm szelvényig a Körösladányi duzzasztómű biztosít kivehető vízmennyiséget és hozzá szükséges vízszintet. A Sebes-Körösön Körösnagyharsány és Körösszakál határánál fenékgát emeli meg a vízszintet a Biharugrai és Begécsi halastavak szivattyús vízkivétele számára.

A szélsőséges vízjárás másik oldalán a nagy csapadékokból és/vagy hóolvadásból igen gyorsan kialakuló nagy víztömegű, rendszerint egymásra halmozódó, a medrek vízszállító képességét tartósan és jelentősen meghaladó vízhozamú árhullámok állnak. Ezért a Körösök vízrendszerében magas, erős árvízvédelmi töltések rendszere épült. A folyók kölcsönösen hatnak egymásra.

Jelentős a Tisza árhullámainak visszaduzzasztó hatása, mely esetenként a belé ömlő Hármaskörös teljes 91 km hosszán túl a Sebes-Körösön is érvényesülhet. A folyók esetenként a töltések között meg nem tartható mennyiségű vizet szállítanak, ezért a lakott területek védelme érdekében a Sebes-Körös torkolati szakasza mellett a Kettőskörös felől is megnyitható árvízvédelmi célú szükségtározó létesült. A Sebes-Körös alsó szakaszán kialakuló árvízi vízszintekre hatással lehetnek a Berettyó, az Ér, a Fekete-Körös és a Fehér-Körös mentén létesült árvízi szükségtározók is.

1.1.3. Talajtani adottságok

A terület a pleisztocén és holocén folyamán az Alföld nagy víz- és üledékgyűjtője, erózióbázisa volt. A negyedidőszaki képződmények vastagsága általánosságban ÉK-ról DNy felé nő. A legvastagabb agyagos-közetlisztes ártéri üledékek az alegység déli területén találhatóak meg.

Ezeket több 10 m vastag, felfelé finomodó, alul homokos, majd közetlisztes, agyagos övzátony sorozatok tagolják. Sajátos kifejlődést képvisel a terület keleti részén elhelyezkedő, nem övzátony kifejlődésű disztális hordalékkúp fácies, amely a Sebes-Körös egykori hordalékkúpjának tekinthető. A negyedidőszaki képződmények vastagsága keleti irányban, az országhatár felé csökken.

1.2. Természeti adottságok

A Felső-Sebes-Körös magyarországi folyószakaszán az árvízvédelmi töltések közötti hullámtér és a meder együttesen jellemzően kb.130 méter széles, de helyenként kibővülő, kevés helyen összeszűkülő zöld folyosó. A Berettyó torkolatnál és attól lefelé foltokban hullámtéri erdők találhatóak. A töltések mentett oldalán foltokban erdős, bokros területek is találhatóak.

A Sebes-Körös hazai szakasza erősen áramló, finom és közepesen finom mederanyaggal jellemezhető síkvidéki közepes folyó. Egykor megfigyelhetőek voltak a vízfolyáson az egyenes mederszakaszok mellett erősen meanderező, kanyarulatos mederszakaszok is. Az eredetileg meanderező jellegű szakaszok – a XIX századi folyószabályozási munkálatok miatt – eltűntek. A mesterséges átmetszések miatt a Sebes-Körös hazai szakaszának hossza jelentősen rövidült, minek következtében a szakasz munkavégző képessége nőtt. A megnövekedett munkavégző képesség következménye a középvízi meder bevagódása. A bevagódás eredményeként napjainkban a középvízi meder jellemzően erősen beagyazódott a kemény agyagos talajba, ami részben

magyarázza a folyó hosszú, egyenes mederszakaszainak fennmaradását, a meanderezés hiányát. Az agyagos mederben homok, illetve aprókavics dominanciájú mederanyag halmozódott fel a helyi áramlásviszonyoknak megfelelően.

Hidrológiai jellegét tekintve a folyó hazai szakasza átmenetet képez a dombvidéki rithrális szakaszjellegű közepes folyók, illetve a síkvidéki enyhe áramlású finom mederanyagú potamális folyószakaszok között. Ennek megfelelően a Sebes-Körös makroszkópikus vízigerinctelen faunája főleg áramláskedvelő fajokból áll, amelyek között az általános áramlívízi fajok mellett (pl.: *Calopteryx splendens*, *Gomphus vulgatissimus*, *Lithoglyphus naticoides*, *Pisidium amnicum*, *Platycnemis pennipes*, *Unio pictorum*, *Unio tumidus*) jelentős számban fordulnak elő az erős áramlású, durva mederanyagú dombvidéki folyók jellemző taxonjai. Ilyenek az aljzatszemszék között élő, detrituszfogyasztó kérész és tegzes fajok (pl.: *Athripsodes cinereus*, *Potamanthus luteus*, *Psychomyia pusilla*, *Setodes punctatus*), az *Ephemerea lineata* kérész, illetve a fenékjáró poloska (*Aphelocheirus aestivalis*), amelynek különlegessége, hogy a többi vízi életmódú poloskánkkal ellentétben ez a faj a plaztronlégzésének köszönhetően tartósan az aljzaton maradhat. Szintén jellemző makroszkópikus vízi gerinctelenek a szövőtegzes fajok (pl.: *Hydropsyche contubernalis*, *Hydropsyche modesta*), amelyek épp úgy jellemző tagjai a partmenti fák vízbe lógó ágai és gyökérszete alkotta élőhelyfoltoknak, mint a mederfenék kövekkel borított mikrohabitatjának.

A partmenti fák kimosott gyökerei, illetve az egyéb alámerült ágak szolgálnak aljzatul több, rendszerint metafitikus életmódú kérésznek (pl.: *Baetis pentaplebedes*, *Procloeon bifidum*), szitakötőnek (pl.: *Calopteryx splendens*, *Ischnura elegans pontica*, *Platycnemis pennipes*), vagy vízi csigának (pl.: *Bithynia tentaculata*, *Radix balthica*). Szintén ez a tipikus élőhelye a védett négyypúpú karmosbogárnak (*Macronychus quadrituberculatus*) amely szinte a teljes szakaszon előfordul.

A folyó hazai szakaszáról ismert mind a három folyami kagylónk (*Unio crassus*, *Unio pictorum*, *Unio tumidus*), illetve a tavikagylók közül a hazai védettséget élvező lapos tavikagyló (*Pseudanodonta complanata*), az invazív amuri kagyló (*Sinanodonta woodiana*), valamint az *Anodonta anatina*. További invazív kagyló, amely előkerült a Sebes-Körösből a Tisza vízrendszerében még csak terjedőfélben lévő *Corbicula fluminea*.

A Sebes-Körösből ismert mind a négy hazai folyamszitakötő fajunk a csupán csak hazai védettséget élvező feketelábú szitakötő (*Gomphus vulgatissimus*) és csermelyszitakötő (*Onychogomphus forcipatus*), valamint a közösségi jelentőségű sárgás szitakötő (*Gomphus flavipes*) és erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*).

A Sebes-Körös hazai szakaszáról biztos előfordulási adatai vannak a védett tiszavirágnak (*Palingenia longicauda*), de védett kérészeink közül várható még az *Ephemerella mesoleuca*, valamint a dunavirág (*Ephoron virgo*) előkerülése is.

A Sebes-Körös élőhelyi adottságait és halfaunájának, fajösszetételét, ill. mennyiségi viszonyait tekintve a halfauna szerinti szinttájbeosztás alapján alapvetően a márna szinttájhoz sorolható. A márna szinttáj karakterfajai közül a Sebes-Körös hazai szakaszának jellemző faja a márna (*Barbus barbus*), a hazai védettséget élvező sujtásos kusz (*Alburnoides bipunctatus*), a fokozottan védett és közösségi jelentőségű német bucó (Zingel streber), de számottevő egyedsűrűségben előfordul még a szilvaorrú keszeg (*Vimba vimba*) és a védett nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*) is. A dévér szinttáj karakterfajai közül a Sebes-Körös magyarországi szakaszának jellemző, gyakori halfajai közé sorolható a halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), de sokfelé előfordul a dévérkeszeg (*Abramis brama*) és a karikakeszeg (*Abramis bjoerkna*) is. A folyó alföldi viszonylatban élénk áramlásának köszönhetően a márna zóna fölötti paduc zóna névadó faja a vésettajkú paduc (*Chondrostoma nasus*) is állandó, jellemző halfaja a folyónak, pedig e faj inkább az erősebb áramlású rithrális folyószakaszokat preferálja. Mindenképpen említést érdemel, hogy a vágócsíknak (*Cobitis elongatoides*) és a törpecsíknak (*Sabanejewia aurata*), e két védett és közösségi jelentőségű csíkfajunknak is erős önfenntartó állományai élnek a Sebes-Körös hazai szakaszán. A

közösségi jelentőségű halfajok közül mindenképpen érdemes megemlíteni a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*) előfordulását, melynek ugyancsak erős önfenntartó állományai élnek a folyóban. A faj erős állományainak kialakulásában mindenképpen szerepe van annak, hogy a Sebes-Körös hazai szakaszán folyami kagylófajainknak is jelentős egyedsűrűségű állományai élnek, hiszen a szivárványos ökle ikráit jellemzően a folyami kagylófajok köpenyüregében helyezi el. Az őshonos reofil halfajok mellett természetesen a folyó áramlási holttereiben megtalálják életfeltételeiket a olyan országszerte elterjedt gyakori őshonos sztagnofil halfajok is, mint a csuka (*Esox lucius*) vagy a bodorka (*Rutilus rutilus*). Az őshonos fajok mellett a Sebes-Körös hazai szakaszán előfordulnak inváziós halfajok is, mint például a ponto-kaszpikus gébfajok közül a folyami géb (*Neogobius fluviatilis*) és a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

A Natura adatlapon nem szerepelnek közösségi jelentőségű élőhelyek.

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A Natura adatlapon nem szerepelnek közösségi jelentőségű növényfajok.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Populáció (A-D)
II.	halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>)	B
II.	törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>)	B
II.	német bucó (<i>Zingel streber</i>)	B
II., IV.	tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>)	C
II.	balin (<i>Aspius aspius</i>)	C
II.	vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>)	C
II., IV.	erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)	C
II., IV.	széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>)	C
II.	szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	C
II., IV.	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	D
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D
IV.	sárgás szitakötő (<i>Stylurus flavipes</i>)	D

erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	<p>Az érintett Sebes-Körös szakasz hossz-szelvénye mentén kijelölt mintavételi egységekben, a tervekészítéskor történt részletes ökofaunisztikai és mennyiségi vizsgálatok során nem sikerült igazolnunk a faj jelenlétét.</p> <p>A jelölés óta eltelt évek irodalmi adatait áttekintve, megállapítható, hogy a fajt nem mutatták ki az érintett különleges természetmegőrzési területről.</p> <p>A felmérési eredmények azt mutatják, hogy az erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>) önfenntartó állománya az érintett területen nem fordul elő.</p> <p>Az élőhelyi adottságok alapján az erdei szitakötő a Felső-Sebes-Körös (HUHN20004) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen nagyon ritkának, legfeljebb szórványos előfordulásúnak tekinthető.</p> <p>Az ismeretek alapján kijelenthető, hogy a Felső-Sebes-Körös szakasz jelenlegi ökológiai-környezeti adottságai szuboptimálisak önfenntartó állományok tartós megtelepedésére.</p>
Állománynagyság (jelöléskor):	R (ritka)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	<p>NP (nincs jelen)</p> <p>A populációk egyedsűrűségének vizsgálatára alkalmazott módszer, „A madárvédelmi (79/409/EGK) és az élőhelyvédelmi (92/43/EGK) irányelveknek megfelelő monitorozás előkészítése” c. projektben, Magyarországon kidolgozott rendszert követi.</p> <p>A tervekészítéskor, a faj potenciális élőhelyének tekintett szelvényekben elvégzett, a faj egyedsűrűségének becslésére irányuló vizsgálataink során alkalmazott mintavételi módszerrel egyetlen egyedet sem detektáltunk a mintákban.</p> <p>Az állományok nagyságának becsléséhez nem áll rendelkezésre elegendő információ, ezért az állomány nagysága nem becsülhető.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem adható meg, a Natura adatlapon korábban nem szerepelt egyedszám
Faj veszélyeztetettsége:	Nem adható meg, a fajt nem sikerült kimutatni.
Veszélyeztető tényezők:	Nem adható meg, a fajt nem sikerült kimutatni.

tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)

<p>Irányelv melléklete:</p>	<p>II., IV.</p>
<p>Faj előfordulásai a területen:</p>	<p>Az elvégzett felmérések alapján a tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) a területen található vízfolyások közül a Sebes-Körösben fordul elő.</p> <p>Az elmúlt években történt felmérések alapján a fajt az érintett folyószakaszon, az alábbi 8 egységben sikerült igazolni: Sebes-Körös (Komádi) – 840077, 185787; 826301, 184307; 835289, 184486; 835893, 184529; Sebes-Körös (Körösnyárharsány) – 848132, 189471; Sebes-Körös (Körösszakál) – 842837, 188100; 845244, 188667; Sebes-Körös (Körösújfalú) – 829627,184091.</p> <p>A felmérések azt igazolták, hogy a Sebes-Körösnek a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen átfolyó teljes szakaszán előfordulnak a tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) eltérő nagyságú állományai.</p> <p>A tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) eddig elvégzett mennyiségi felméréseink eredményei alapján elsősorban a „Finom mederanyagú alföldi közepes és nagyfolyók” jellegzetes karakterfajának számít. Ezekben a folyókban a faj előfordulása szempontjából meghatározó élőhelytípus, az agyagos-iszapos frakció alkotta üledékfelszín. A vízfolyások vizsgálata során azt tapasztaltuk, hogy azokon a szakaszokon, ahol az agyagos-iszapos-homokos üledékfelszín aránya nagy, ott a faj átlagos egyedsűrűsége az egyes mintavételi egységekben 10 ind./m² fölötti értéknek adódott.</p> <p>A Sebes-Körös érintett szakaszán megtalálhatók azok, a döntően agyag-iszap frakció alkotta élőhelytípusok, melyek megfelelő ökológiai-környezeti adottságú feltételeket teremtenek a tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) állományainak megtelepedésére amit az is igazol, hogy a felmérések során több szelvényben is 10 ind./m² egyedsűrűség értékeket kaptunk.</p> <p>Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy annak ellenére, hogy a folyószakasz hidromorfológiai szempontból erősen módosított és jelentős antropogén eredetű terhelések (pl. határon túlról érkező, ipari eredetű szennyezések, pontszerű és diffúz terhelés) érik, a Sebes-Körös ökológiai-környezeti adottságai még jelenleg is megfelelőek stabil, önfenntartó tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) állományok megtelepedésére. Az érintett folyószakaszon a tompa folyamkagyló nagyobb egyedsűrűségű állományai a mérsékelt áramlási viszonyokkal jellemezhető szakaszok, szerves anyagban gazdag mederüledékében és a part menti agyagos-iszapos élőhelyfoltokban élnek.</p>
<p>Állomány nagyság (jelölés):</p>	<p>P (jelen van)</p>
<p>Állomány nagyság (tervkészítés):</p>	<p>P (jelen van)</p> <p>A populációk egyedsűrűségének vizsgálatára alkalmazott módszer, „A madárvédelmi (79/409/EGK) és az élőhelyvédelmi (92/43/EGK) irányelveknek megfelelő monitorozás előkészítése” c. projektben, Magyarországon kidolgozott rendszert követi.</p> <p>A mennyiségi felmérések eredményei alapján a területen átfolyó (mintegy 25 km hosszú) Sebes-Körös szakaszon élő tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) állományainak denzitása 14,36±/± 3,54 ind./m² (átl. ±/± S.E.; N=24)</p>

	<p>értéknek adódott.</p> <p>A felmérések során a vizsgált szakaszokon a faj egyedeit változó egyedsűrűségben találtuk (0 – 30,93 +/- 15,71 (ind. átl./m² +/- S.E.)) A kapott egyedsűrűség értékek számos esetben nagy S.E. értékkel párosult ami arra utal, hogy az egyedek eloszlása a mintavételi szelvényekben nem volt egyenletes.</p> <p>A tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) az élénkebb áramlási viszonyokkal és durva mederanyaggal (sóder, kavics) jellemezhető szakaszokon, valamint a lassabban áramló szakaszok, szerves anyagban gazdag mederüledékében egyaránt képes megtelepedni.</p> <p>A felmérések azonban azt mutatták, hogy a Sebes-Körös érintett szakaszán a faj megtelepedése szempontjából legoptimálisabb élőhelytípus, az akal, psammal és argyllal alkotta üledékfelszín.</p> <p>Azokon a folyószakaszokon, ahol az agyagos-iszapos-homokos üledékfelszín aránya nagyobb, ott a tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) kapott átlagos egyedsűrűsége is nagyobbak adódott.</p> <p>A durvább szemcseösszetételű (akal) frakcióval kevert élőhelyfoltok szintén alkalmasak a faj megtelepedésére, de kisebb egyedsűrűségű állományok fenntartására alkalmasak.</p> <p>A Felső-Sebes-Körös (HUHN20004) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen érintett Sebes-Körös esetében, a faj állomány nagyságának becsléséhez 25 fmk. szakaszhosszúsággal és átlagosan 40m vízfolyás-szélesség értékekkel számoltunk.</p> <p>A kapott eredmények alapján a folyószakaszon élő állományok m²-re vonatkoztatott egyedsűrűsége 14,36 +/- 3,54 ind./m² (átl. +/- S.E.; N=24) értéknek adódott.</p> <p>Ez alapján az érintett vízfolyásszakasz felületére vetítve a tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) állományának nagysága 13.000.000-15.000.000. egyednek becsülhető.</p>
<p>Állomány változásának tendenciái és okai:</p>	<p>A mostani felmérések alapján pontosabb adatokat tudunk biztosítani.</p>
<p>Faj veszélyeztetettsége:</p>	<p>Az érintett területen jelentős állománya él, de a Sebes-Köröst érő antropogén eredetű hatások miatt, az állomány potenciálisan veszélyeztetett.</p>
<p>Veszélyeztető tényezők:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt (A vízfolyásokkal közvetlenül érintkező mezőgazdasági területekről bekerülő diffúz szennyezések is kedvezőtlen hatásként jelentkeznek a tompa folyamkagyló állományai szempontjából) • hordalékkotrás (A tervezési területen átfolyó Sebes-Körös szakasz hidromorfológiai szempontból erősen módosított, szabályozott mederben folyik és a vízkárelhárítási beavatkozások következtében akadályoztatva vannak a természetes mederfejlődési folyamatok.) • államhatáron kívülről érkező veszélyek és hatások (Ugyancsak jelentős veszélyeztető tényezőként jelentkezik az államhatáron kívülről érkező kommunális és ipari eredetű szennyezés, melyek

	<p>közül kiemelendő a vízfolyást érő nehézfém terhelés. A nehézfém szennyezésért a határon túli területeken folytatott ércbányászat tehető felelőssé)</p> <ul style="list-style-type: none"> • víztározók (további veszélyeztető tényezőként jelentkezik, hogy a határon túli, Románia területén létesített víztározók jelentős mértékben befolyásolják és mesterséges úton szabályozzák a Sebes-Körös természetes vízjárási és vízháztartási viszonyait) • vízkivétel mezőgazdasági célra (Sebes-Körösből történő vízkivétel (pl. a biharugrai és begécsi halastavak vízpótlása) is hatással van a Sebes-Körös vízháztartási viszonyaira)
--	--

balin (*Aspius aspius*)

Irányelv melléklete:	II., V.
Faj előfordulásai a területen:	A terület halfaunáját hét mintavételi területen vizsgáltunk a Sebes-Körös főmederben. Ezek közül a balin (<i>Aspius aspius</i>) jelenlétét mindössze egy helyen, Körösnagyharsány közigazgatási területén észleltük. A faj – a megfelelő élőhelyi adottságoknak köszönhetően – minden bizonnyal gyakoribb a területen, nyílt vízi életmódja miatt azonban nehezen fogható.
Állomány nagyság (jelölés):	P (jelen van)
Állomány nagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 1.000-2.000 példány</p> <p>A mintavételeket a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A halfauna felmérés eredményeként csupán egy mintavételi területen igazoltuk a faj előfordulását a Natura 2000 területen. A mintavétel során csak adult példányokat észleltünk.</p> <p>A körösnagyharsányi szelvényben tapasztalt denzitás CPUE=0,77 ind./100m volt. Az összesen hét mintavételi szelvényre vonatkoztatott átlagos egyedsűrűség érték így CPUE=0,11±0,3 ind./100m (átlag±SD).</p> <p>Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer által lehatárolt terület nagyságát 2 méterben határoztuk meg, így a balin állományának az átlagos egyedszáma N=5,5±15 ind./ha (átlag±SD).</p> <p>A terepi felmérés alapján a faj potenciális élőhelyének a kiterjedését a Natura 2000 területen 85 ha-ra becsüljük.</p> <p>Az állomány valós nagysága meghaladhatja a becsült egyedszámot, mivel a faj jelenlétének a kimutatása – nyílt vízi életmódja miatt – sokszor bizonytalan. A faj populációja a Natura 2000 területen azonban nem éri el az országos állomány méretének 1%-át.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	A balin (<i>Aspius aspius</i>) állományának nagyságáról nem állnak rendelkezésünkre becsült egyedszám adatok, a faj jelölésekor

	csak a jelenlétét jelezték a Natura 2000 területen (P=jelen van).
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A balin (<i>Aspius aspius</i>) csúcsragadozó, ezért a tápláléklánc alsóbb elemeit érintő bármilyen hatás fokozottan érintheti az állományát. A faj hazánkban közönséges előfordulása, a nagy nyílt vízfelszínnel jellemezhető álló-, vagy folyóvizeink többségében megtalálható. A terület megfelelő élőhelyet biztosít a faj számára, amit az észlelt példányok is bizonyítanak.</p> <p>A faj állományának helyzetét a Natura 2000 területen nem ítéljük veszélyeztetettnek.</p>
Veszélyeztető tényezők:	A Natura 2000 területen nem észleltünk olyan veszélyeztető tényezőt, amely jelentős mértékben befolyásolhatná a faj állományát.

vágó csík (*Cobitis taenia*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>) jelenlétét a természetmegőrzési terület halfaunájának felmérése során mind a hét vizsgált mintavételi szelvényben kimutattuk a Sebes-Körös főmederben, Körösnagyharsány, Körösszakál (2x), Komádi (3x) és Körösújfalu külterületén.</p> <p>A recens adatokon túl a faj előfordulása irodalmi adatokból már a vizsgálatokat megelőzően is ismert volt a folyóban az újírázi szakasról.</p>
Állomány nagyság (jelölés):	P (jelen van)
Állomány nagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 60.000-120.000 példány</p> <p>A mintavételeket a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>) előfordulását mind a hét vizsgált folyószakaszon észleltük. A felmérés során csak adult példányokat fogtunk.</p> <p>A legnagyobb denzitású állományt (CPUE=37,44 ind./100m) Körösszakálnál regisztráltuk, míg a legkisebb egyedsűrűséget (CPUE=4,68 ind./100m) Körösújfalunál tapasztaltuk. Az összesen hét mintavételi szelvényre vonatkoztatott átlagos egyedsűrűség érték CPUE=15,1±12,4 ind./100m (átlag±SD).</p> <p>Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer által lehatárolt terület nagyságát 2 méterben határoztuk meg, így a vágócsík állományának az átlagos egyedszáma N=755±620 ind./ha (átlag±SD).</p> <p>A terepi felmérés alapján a faj potenciális élőhelyének a</p>

	<p>kiterjedését a Natura 2000 területen 85 ha-ra becsüljük.</p> <p>A faj populációjának nagysága a területen nem éri el az országos állomány 1%-át.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>) állományának nagyságáról munkánkat megelőzően nem készült egyedszám becslés, a faj jelölésekor csak a előfordulását jelezték a Natura 2000 területen (P=jelen van).</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>) az alföldi kisvízfolyások és a közepes, valamint a nagy folyók partszélei, lassabb sodrású szakaszait, vagy az állóvizek mocsári vegetációval mérsékeltben benőtt régióit kedveli. A faj jellemzően a szerves törmelékben gazdag laza szerkezetű, homokos-iszapos aljzaton fordul elő (HARKA & SALLAI, 2004). Amint az észlelések számából és a denzitás adatokból is látható, a Sebes-Körös kedvező élőhelyi feltételeket biztosít a faj számára.</p> <p>A fajnak nagy egyedszámú, öfenntartó populációja él a Natura 2000 területen, ezért állományát nem tartjuk veszélyeztetettnek.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>Potenciális veszélyeztető tényezők a területen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hordalékkotrás • aszály és csapadékmennyiség csökkenés <p>A vágócsík (<i>Cobitis taenia</i>) állományát a medret érintő beavatkozások (pl. mederrekonstruktív munkálatok, partvédő beavatkozások, üledékeltávolítás) veszélyeztetik a legnagyobb mértékben.</p>

halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>) a természetmegőrzési területen mind a hét vizsgált mintavételi szelvényben előkerült a halfauna felmérés során a következő közigazgatási egységek területén: Körösnagyharsány, Körösszakál (2x), Komádi (3x) és Körösújfalú.</p> <p>A faj jelenléte irodalmi adatok alapján további két szelvényben, Körösszakál és Újiráz területén is ismert.</p>
Állomány nagyság (jelölés):	R (ritka)
Állomány nagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 70.000-120.000 példány</p> <p>A halfauna felmérést a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A vizsgálat során adult és egynyaras korcsoportba tartozó</p>

	<p>példányokat egyaránt regisztráltunk, ami önfenntartó, szaporodóképes állomány jelenlétére utal. Az egységnyi mintavételi szakaszra becsült denzitás értékek közül a legkisebb (CPUE=6,01 ind./100m) és a legnagyobb egyedsűrűséget (CPUE=40,45 ind./100m) is Komádi közigazgatási területén észleltük. Az összes mintavételre számított átlagos egyedsűrűség érték CPUE=16±11,8 ind./100m (átlag±SD).</p> <p>Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavétel hatóterületét 2 méterben határoztuk meg. A halványfoltú küllő állományának átlagos denzitása a területen ennek megfelelően N=800±590 ind./ha (átlag±SD).</p> <p>A halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>) potenciális élőhelyének a kiterjedése a Natura 2000 területen 85 ha.</p> <p>A faj becsült állományának a nagysága kisebb, mint az országos állomány 1%-a.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>) előfordulását ritkának említik a jelölő halfajok között, állományának jelöléskori becsült nagysága azonban nem ismert. Bár korábbi denzitás adatokkal nem áll módunkban összevetni vizsgálataink eredményét, a faj előfordulását a korábban jelzettnél gyakoribbnak ítéljük.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>) a nagy folyók dévér-, illetve a kis folyók sügérzónájának a jellemző hala. A közepesen durva sóderes-homokos mederanyagot és a közepes, illetve gyors sodrást kedveli. A Natura 2000 területen a Sebes-Körös megfelelő élőhelyet biztosít a halványfoltú küllő számára.</p> <p>Becsült egyedszáma alapján nem tartjuk veszélyeztetettnek a halványfoltú küllő állományát a Natura 2000 területen.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>Potenciális veszélyeztető tényezők a területen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eliszapolódás, feliszapolódás • aszály és csapadékmennyiség csökkenés

széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)

Irányelv melléklete:	II., IV.
Faj előfordulásai a területen:	A területen a Sebes-Körös hét vizsgált mintavételi szakaszának egyikén sem sikerült igazolnunk a széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>) jelenlétét, noha irodalmi források a folyót a faj lelőhelyeként említik (Harka & Sallai, 2004).
Állomány nagyság (jelöléskor):	C (gyakori)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	NP (nincs jelen)

	<p>A mintavételeket a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>) előfordulását a hét mintavételi szelvényben végzett halfauna felmérés ellenére sem tudtuk igazolni, ezért a faj vélhetően nem, vagy csak olyan kis egyedszámban él a Sebes-Körös vizsgált szakaszán, hogy példányainak kimutatása mennyiségi vizsgálatokkal nem lehetséges.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>Bár a faj előfordulását a Natura 2000 területen a jelöléskor gyakorinak tüntették fel, vizsgálataink során a nagy számú mintavétel ellenére sem tudtuk kimutatni a faj jelenlétét. Ez a faj gyakoriságának pontatlan becslését is jelentheti, figyelembe véve azonban, hogy egyetlen példányát sem tudtuk kimutatni a halmak, valószínűbbnek tartjuk, hogy a faj hiánya az állomány méretének erőteljes csökkenésére utal.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>) – bár előfordulási adatait nem tudtuk megerősíteni a Natura 2000 területen – minden bizonnyal megtalálható a Sebes-Körösben, hiszen a folyó potenciális élőhely a faj számára, csupán állományának egyedszáma csökkent le olyan mértékben, hogy példányainak kimutatása mennyiségi mintavételi módszerrel már nem volt kimutatható.</p> <p>A korábban jelzett gyakorisággal ellentétben vizsgálataink során nem észleltük a széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>) példányait, ezért a fajt veszélyeztetettnek tekintjük.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>Potenciális veszélyeztető tényezők a területen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hordalékkotrás • eliszapolódás, feliszapolódás • aszály és csapadékmennyiség csökkenés

szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) a természetmegőrzési terület mind a hét vizsgált mintavételi helyszínén előfordult a folyóban Körösnagyharsány, Körösszakál, Komádi és Körösújfalú települések közigazgatási területén.</p>
Állomány nagyság (jelöléskor):	P (jelen van)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	<p>Becsült egyedszám: 300.000-600.000 példány</p> <p>A mintavételeket a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára</p>

	<p>vonatkozó ajánlásai alapján végeztük.</p> <p>A szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) előfordulását mind a hét vizsgált folyószakaszon észleltük. A felmérés során adult és egynyaras korcsoportú példányokat is fogtunk.</p> <p>A faj állományának denzitása közel egyenletes volt a különböző mintavételi szakaszon. Ez alól csak a körösszakáli mőtárgy alatti szakasz volt kivétel, ahol kiugróan magas volt a szivárványos ökle egyedsűrűsége (CPUE=394,87 ind./100m), ami rendkívül kedvező környezeti feltételekre utal. A hét mintavételi szelvényre számított átlagos egyedsűrűség érték CPUE=75,4±141,2 ind./100m (átlag±SD).</p> <p>Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer által lehatárolt terület nagyságát 2 méterben határoztuk meg, így a szivárványos ökle állomány átlagos egyedszáma N=3770±7060 ind./ha (átlag±SD).</p> <p>A terepi felmérés alapján a faj potenciális élőhelyének a kiterjedését a Natura 2000 területen 85 ha-ra becsüljük.</p> <p>A faj populációjának nagysága a területen nem éri el az országos állomány 1%-át.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>Mivel a szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) állománya esetében a jelöléskor nem történt állomány becslés, csak a faj előfordulását jelezték a Natura 2000 területen, nem áll módunkban összehasonlítani a korábbi és a jelenlegi adatokat.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>) a makrovegetációval közepesen benőtt állóvizeket, vagy a lassú áramlású kis- és közepes vízfolyásokat, esetleg a nagyobb folyók part menti régióit preferálja. A Sebes-Körös növényzettel borított sekélyebb mederszakaszai és szelvízei megfelelő élőhelyi feltételeket nyújtanak a faj számára.</p> <p>A fajnak stabil, nagy példányszámú állományát regisztráltuk a Natura 2000 területen, ezért az ökle helyzetét nem ítéltük veszélyeztetettnek a térségben.</p>
Veszélyeztető tényezők:	Veszélyeztető tényezők nincsenek

törpecsík (*Sabanejewia aurata*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A területen végzett halfauna felmérés során a hét vizsgált mintavételi helyszín közül hat esetben mutattuk ki a törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) jelenlétét a folyóban Körösszakál, Körösújfalú és Komádi települések külterületén.</p> <p>A faj jelenléte irodalmi adatokból Körösszakál közigazgatási területén már korábban is ismert volt.</p>

Állomány nagyság (jelölés):	R (ritka)
Állomány nagyság (tervkészítés):	<p>Becsült egyedszám: 150.000-300.000 példány</p> <p>A mintavételek során mennyiségi mintavételezési módszert alkalmaztunk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján.</p> <p>A vizsgálatok eredményeként a Sebes-Körös hat mintavételi szakaszán mutattuk ki a törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) jelenlétét. A legnagyobb denzitást (CPUE=76,36 ind./100m) a komádi gátórháznál tapasztaltuk. A legkisebb egyedsűrűséget (CPUE=8,99 ind./100m) szintén Komádi térségében észleltük. A mintavételek során adult és egygyaras egyedeket egyaránt regisztráltunk. Az átlagos egyedsűrűség érték CPUE=38,8±31,4 ind./100m (átlag±SD).</p> <p>Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer által lehatárolt területet 2 méterben határoztuk meg, így a törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) populációjának az átlagos egyedszáma N=1940±1570 ind./ha (átlag±SD).</p> <p>A faj potenciális élőhelyének a kiterjedését a Natura 2000 területen 85 ha-ra becsüljük.</p> <p>A faj valós egyedszáma meghaladhatja a becsült értéket, mivel homokos aljzatú mederszakaszokon a törpecsíkok nagy példányszámban, koncentráltan fordulhatnak elő, az észlelt populáció nagysága azonban kisebb, mint az országos állomány 1%-a.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A tervezési terület dokumentációjában a jelölő halfajok között a törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) állományára vonatkozóan nincsenek becsült egyedszám adatok, a fajt azonban a ritka kategóriába sorolták.</p> <p>Bár korábbi adatokkal nem áll módunkban összevetni jelen vizsgálatunk becsült állomány nagyságát, az észlelési adatok ismeretében kijelenthető, hogy a jelölő faj nagyságrendileg gyakoribb, mint azt korábban jelezték.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) áramláskedvelő faj. Jellemzően nagyobb folyók paduc, márna és dévér zónájában él. Utóbbi szinttájban a kemény mederanyagú, sodrottabb szakaszokon fordul elő, gyakran a folyó sodorvonalában. A laza üledékekkel fedett szélvizekben ritka. Kis patakokban és állóvízben nem él. Amint a becsült állomány nagyság is jelzi, a Sebes-Körös a faj ökológiai igényeinek megfelelő élőhelyi feltételeket biztosít. A kedvező környezeti adottságokat és a nagy becsült példányszámot figyelembe véve a faj állományának a helyzetét nem tartjuk veszélyeztetettnek a Natura 2000 területen.</p>
Veszélyeztető tényezők:	Potenciális veszélyeztető tényezők a területen:

	<ul style="list-style-type: none"> • eliszapolódás, feliszapolódás <p>A vizsgálataink során a közepesen durva szemcseméretű (sóderes-homokos) mederszakaszok eliszapolódását látjuk potenciális veszélyforrásnak. A finom üledék lerakódása ugyanis a faj élő- és ívóhelyének a kiterjedését is csökkenti. A körösszakáli duzzasztómű fölött a mederaljzat erősen feliszapolódott, így élőhelyként alkalmatlanná vált a faj számára. Ezt bizonyítja, hogy a faj egyetlen példányát sem regisztráltuk a műtárgy felvizén végzett mintavétel során.</p>
--	--

német bucó (*Zingel streber*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A német bucó (<i>Zingel streber</i>) jelenlétét öt mintavételi területen regisztráltuk a területen, így a faj a vizsgált szelvények többségében megtalálható volt. A faj példányait Körösszakál, Komádi és Körösújfalú külterületén azonosítottuk.</p> <p>Korábbi mennyiségi adat ugyan nem áll rendelkezésünkre a német bucó állományát illetően, irodalmi források azonban a Sebes-Köröszt a faj lelőhelyei között említik (Harka & Sallai, 2004).</p>
Állomány nagyság (jelöléskor):	C (gyakori)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	<p>Becsült egyedszám: 25.000-50.000 példány</p> <p>A vizsgálatok során a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer mintavételi protokolljának a halfauna vizsgálatára vonatkozó ajánlásai alapján végeztük a mintavételezést.</p> <p>A felmérések eredményeként a Sebes-Körös öt mintavételi szakaszán mutattuk ki a német bucó jelenlétét. A halászat során csak adult egyedeket találtunk.</p> <p>A legnagyobb egyedsűrűséget a komádi gátórháznál tapasztaltuk (CPUE=16,36 ind./100m), ugyanakkor a település közigazgatási területére eső egy másik szakaszon a denzitás csupán CPUE=1,09 ind/100m volt. Az átlagos egyedsűrűség érték CPUE=5,6±6,5 ind./100m (átlag±SD).</p> <p>Az állománybecslésnél az elektromos halászgép és a mintavételi módszer által lehatárolt területet 2 méterben határoztuk meg, így a törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) állományának átlagos egyedszáma a folyóban N=280±325 ind./ha (átlag±SD).</p> <p>A faj potenciális élőhelyének a kiterjedése a vegetáció térkép alapján 85 ha.</p> <p>A faj állományának a denzitás értéke a Sebes-Körösben meghaladja az előfordulási adatokra számított országos átlagot, vagyis a folyóban a hazai átlagnál erősebb populáció</p>

	<p>él.</p> <p>A Natura 2000 területen észlelt populáció nagysága azonban így sem éri el az országos állomány 1%-át.</p>
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A faj állomány nagyságát a Natura 2000 területen a jelöléskor gyakorlatilag tüntették fel, de mennyiségi adatokat nem közöltek, így tendenciák megállapítására nincs mód. A fajnak a mintavételek eredménye alapján becsült állomány nagysága ugyan jelentős, ennek ellenére nem tartjuk közönséges a Sebes-Körösben.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>) ritka és endemikus halunk, amely kizárólag a Duna és a Vardar vízrendszerében honos. Kis, közepes és nagy folyók durva mederanyagú (kavicsos-sóderes), erős áramlású szakaszain él – patakokban, csatornáknál, vagy állóvizekben nem fordul elő.</p> <p>A fajnak erős állománya él a Natura 2000 területen, ezért nem tartjuk veszélyeztetettnek.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>Potenciális veszélyeztető tényezők a területen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hordalékkotrás • eliszapolódás, feliszapolódás • aszály és csapadékmennyiség csökkenés

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
sujtásos küsz	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	V	<p>A sujtásos küsz Magyarországon védett, dombvidéki kis és közepes vízfolyások, illetve nagy folyók felsőbb szakaszjellegű régióinak jellemző hala.</p> <p>A Natura 2000 területen négy mintavételi szelvényben észleltük a fajt, amely jellemzően kis példányszámban fordult elő. A faj átlagos egyedsűrűsége CPUE=4±6 ind./100m.</p> <p>A sujtásos küsz becsült állománya a területen 17.000-35.000 példány.</p>
fenékjáró küllő	<i>Gobio gobio</i>	V	<p>A fenékjáró küllő a dombvidéki kisvízfolyások karakter halfaja, védett.</p> <p>A területen mind a hét vizsgált mintavételi szakaszon előkerült. Az átlagos denzitás a Sebes-Körösben CPUE=11,9±7,5 ind./100m.</p> <p>Becsült állománya 50.000-80.000 példány.</p>

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség (1-2 mondatban leírni miért fontos a területen)
nyúldomolykó	<i>Leuciscus leuciscus</i>	V	A védett nyúldomolykó a dombvidéki közepes folyók jellemző hala, de esetenként kisebb vízfolyásokba is felhatolhatnak példányai. A halfauna felmérés során jelenlétét a Sebes-Körös két mintavételi helyszínén regisztráltuk. Csupán néhány egyedét észleltünk, így az átlagos egyedsűrűség érték is alacsony (CPUE=0,5±0,8 ind./100m). A nyúldomolykó állományának becsült nagysága a Natura 2000 területen 2.000-4.000 példány.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1. táblázat) alapján jellemeztük.

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Állóvizek és vízfolyások	30.00
Mocsár és láprétek, mezofil gyepek	60.00
Egyéb burkolt és roncsolt területek (település belterület, utak, bányaterületek, személtlerakó helyek)	5.00
	100 %

1.táblázat Főbb művelési ágak eloszlása a CORINE alapján

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

Tulajdonos	Terület arány (%)
Vízügyi Igazgatóságok	96,05
Állami tulajdon	3,0
Mezőgazdasági TSZ	0,95

A tervezési területen nincs a Hortobágyi Nemzeti Park vagyonkezelésében lévő földrészlet.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A tervezési terület legnagyobb részben a Sebes-Körös folyó vízterét és a parti vegetációt foglalja magában, kisebb részben kaszálórétek és mocsárrét jellegű gyepek, valamint zavart üde és száraz

gyepek találhatóak a hullámtéren, ahol a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság rendszeresen kaszáltatja a területet.

Szántóként funkcionáló terület csak egyetlen foltban található a tervezési területen, az elszántott területrészen az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek.

1.3.3.2. Erdészet

A tervezési területen üzemtervezett erdő nem található.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadászat

A terület az I/3. Hajdú-bihari apróvadas körzetben és a I/7. Békési apróvadas körzetben helyezkedik el. A körzet meghatározó jellegét az apróvadvadnak kedvező mezei élőhelyek adják, ugyanakkor az erdősültebb észak-keleti tájegységben a vaddisznó és a telepített dámállományok jelentős szerepet játszanak. A határmenti Bihari térségben, a gímszarvas szórványos előfordulása, valamint a vaddisznó állandó jelenléte a jellemző. Az őzállomány minősége a körzetben kiemelkedő, de jellemző az állományok alulhasznosítása. A fácán és mezei nyúl állomány a vadgazdálkodási körzetben kiváló, északról délre haladva a két faj állománysűrűsége növekszik. A fogoly és a mezei nyúl populáció a körzet dél-nyugati részén, mint géncentrum jelentős.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve és telephelye:

09-905510-1-4-1 Körösmenti Vadásztársaság, Körösszegapáti

09-905410-1-4-1 Bihar Népe Vadásztársaság, Komádi

04-956310-1-4-1 Körösnagyharsányi Vadásztársaság, Körösnagyharsány

04-951610-1-4-1 Biharugrai Földtulajdonosi Vadászati Társulat, Biharugra

04-951420-1-4-1 Körösújfalui Földtulajdonosi Vadászati Egyesület, Körösújfaló

A területet érintő természetvédelmi korlátozások kiterjednek a vadászati és vadgazdálkodási berendezések elhelyezésére, élőhely-rekonstrukcióra, vadföldművelésre, mesterséges vadtenyésztésre, az alkalmazható vadászati módokra, a vadászati idények és vadászható vadfajok helyi korlátozására.

Horgászat

A Felső- Sebes-Körösben szinte az összes hazánkban élő halfaj megtalálható, kedvelt horgászhelyek a duzzasztók utáni szakaszok, a hidak környéke, továbbá kis vízállásnál a Körösszakál, Magyarhomorog, Komádi, Körösújfaló és Vésztó alatti mélyebb részek. Különösen kedvelt rész a Körösszakál alatti 51-es és 52-es fkm-nél lévő rendkívül mély szakaszok.

A területen horgászati tevékenységet folytatni a Horgászat Általános Szabályai alapján és az attól eltérő alábbi rendelkezések szerint lehet.

A terület kezelője a Körösvidéki Horgász Egyesületek Szövetsége.

Fogható halak: ponty, csuka, süllő, harcsa, keszeg, kárász, balin, busa, sügér, márna, kősüllő, domolykó.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Sebes-Körös a 2-14 számú „Sebes-Körös” vízgazdálkodási alegység fő vízfolyása.

A Sebes-Körös részvízgyűjtő területének a KÖRKÖVIZIG területére eső részét foglalja magában.

A vízrendszer mai képe a folyószabályozások során alakult ki.

A Sebes-Körös bal oldali részvízgyűjtő területének kijelölt vízfolyásai:

- Nagytóti-Toprongyos Dél
- Nagytóti-Toprongyos Észak

A Sebes-Körös felső víztest (VOR azonosító: AEP953) középvízi medre, melynek részét képezi a Felső-Sebes-Körös (HUHN20004) különleges természetmegőrzési terület tengelyét alkotó Sebes-Körös-szakasz állami tulajdonban van, melynek kezelői feladatait a Vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 3. § (3) bekezdése szerint a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság látja el. A Vízügyi Igazgatóság, a vizek és a közcélú vízellátási munkák fenntartására vonatkozó feladatokról szóló, 120/1999. (VIII.6.) Korm. Rendelet, 3.§ (3), 5.§ (1), (3) és a 10. § (1) bekezdésekben, valamint a mellékletben meghatározottak szerinti fenntartási jellegű munkákat végez el a tervezési területen. A fenntartási feladatok a meder vízemésztő képességét, vízlevezetési funkcióját szolgálják, abból a célból, hogy az előírt mértékig kiöntésmentesen folyjanak le a vizek, ne okozzanak kárt a települések házaiban és területein. Ehhez a mederben irtási és iszapolási, mederbiztosítási, uszadék eltávolítási munkákat végeznek, a töltésen gyepművelést folytatnak, valamint biztosítják a munkavégzéshez szükséges megközelítést, a 21/2006 (I.31.) Korm. rendelet szerint.

A Sebes-Körös felső víztest jelenlegi állapotában hidromorfológiai szempontból erősen módosított víztestnek tekinthető.

Az árvízi biztonságának való megfelelés miatt a folyó töltések között, szűk hullámtéren halad. A Biharugrai és a Begécsi halastavak vízpótlását, illetve az öntözővíz biztosítást a Körösnagyharsány és Körösszakál határánál lévő fenékgát biztosítja, mely társadalmi konszenzuson alapuló, vízjogilag engedélyezett üzemrenddel rendelkezik.

1.3.3.5. Turizmus

A területen intenzív turizmus nem jellemző, az esetleges turizmust főként a horgászati és/vagy üdülési (vízi turizmus) céllal érkező csoportok jelenthetik, ezeknek azonban nincs jelentős hatásuk a természetmegőrzési területre nézve.

1.3.3.6. Ipar

Jelenleg intenzív területhasználat nincs, ipari fejlesztés nem tervezett.

1.3.3.7. Infrastruktúra

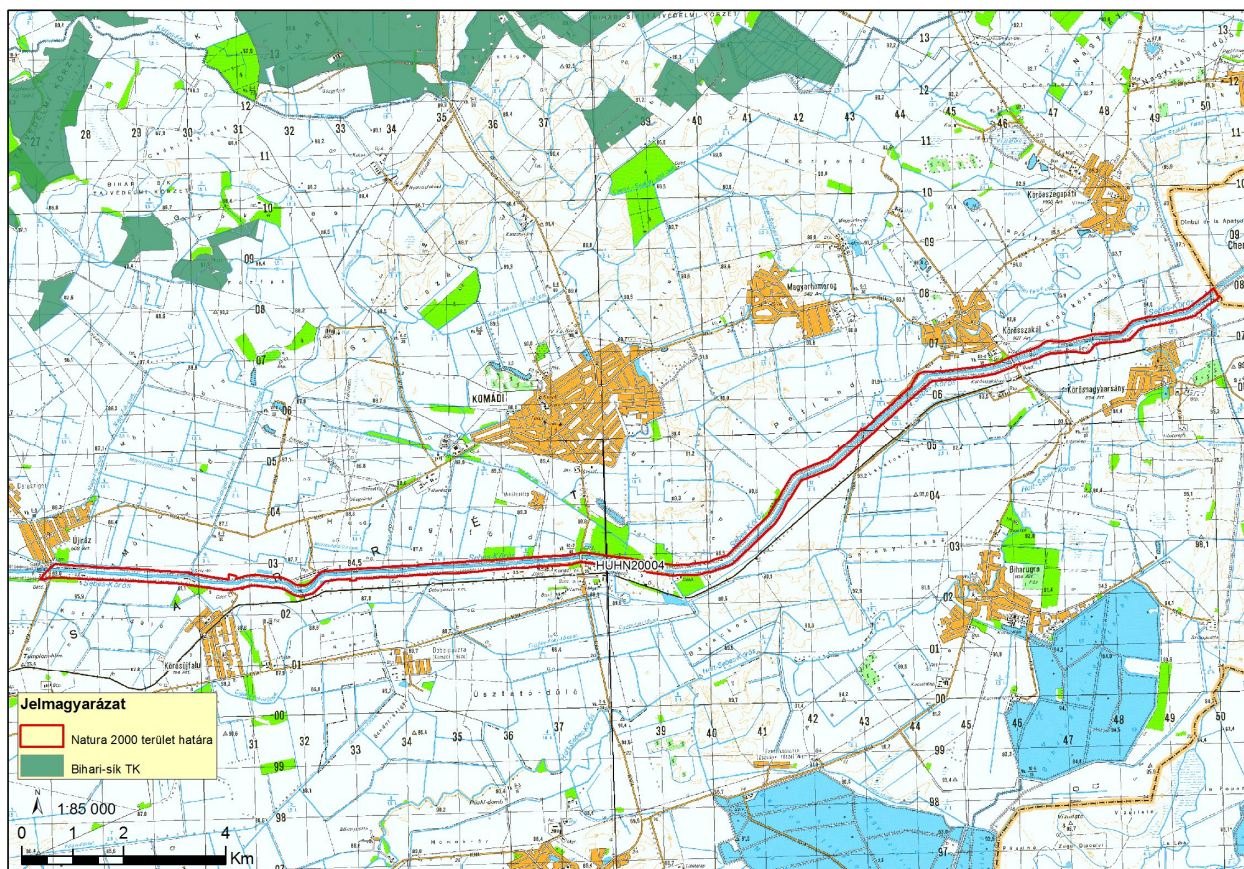
A tervezési területet jelentősebb infrastrukturális elem nem érinti.

2. Felhasznált irodalom

- Bölöni, J. – Molnár, Zs. – Kun, A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót.
- Haraszthy, L. (2013): Értékközző gazdálkodás Natura 2000 területeken. - Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár
- Haraszthy, L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. - Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Marosi, S. – Somogyi, S. (szerk.) (1990): Magyarország Kistájainak Katasztere. – MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest.
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2014): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat).

3. Térképek

3.1. Áttekintő térkép (2014)

3.2. Halfajok - Balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*) és német bucó (*Zingel streber*), illetve a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) vizsgálati helyei (2014. 05. 30.)

